

RÄPINA PARK

“Eesti Loodus” juuli-august 1963, Adolf Vaigla

Räpina Aiandustehnikumi õppemajandi maa-alal asub suur park, mis paikneb Räpina-Tartu ja Räpina-Võru maantee vahel, Võhandu jõe käärus oleval poolsaarel. Ligi 5 ha suurune park on LK all ja kuulub tehnikumile.

Pinnaseks on siin nõrgalt leetunud kamar-leetmuld. Huumushorisoni paksus ulatub 20-30 cm-ni, mulla reaktsioon on nõrgalt happeline (pH 5,8-6,5 piirides). Lõimiselt on muld kerge või keskmine saviliiv või liivsavi. Reljeef on tasane, väikese kallakuga põhja suunas. Põhjavesi asub 1-3 m sügavusel.

Varem kuulus Räpina park Räpina mõisale, mis asutati juba kuningas Stefan Bathory valitsemise ajal. Rahvapärimeste kohaselt oli sel ajal praegusel pargi maa-alal ilus segamets, kus kasvasid peale tavaliste puude veel pärnad, vahtrad, pihlakad, tammed, saared, jalakad ja künnapuud. Seda kohta on kasutatud ohverdamispaigana, hiljem aga pidude ja mängude korraldamiseks.

Praegu kasvab siin vanu, ligi 200- aastasi pärna- ja tammehiiglast. Dendroloogiliselt on park väga liigirikas (ligi 300 liiki ja vormi). Palju on siin introdutseeritud liike, mida P.Sivers tõi juba 1858-1859.a. Saksamaalt. Parki istutati siis peamiselt okaspuid nagu nulge, mände, ebatsuugasid, lehiseid, kadakaid jt.

Pargi kujundamise alguseks tuleb pidada aastaid 1780-1790 mil parun Johan Gustav Lövenvolde hakkas tegema ettevalmistusi Sillapää lossi ehitamiseks. Lossi ehtasid hiljem edasi parun Schuoltze ja Richtcer, elama asus aga sinna P.Sivers umbes 1859.a. Seda aega tuleb pidada ka pargi süstemaatilise kujundamise alguseks.

P.Sivers hakkas parki kujundama Saksamaa eeskujul. Ta rajas pargi lõunapoolsesse ossa ka väikese puukooli. Täielikumad andmed Räpina pargi kohta on alates 1880.a. Sel aastal läks mõisateenijaks noor neiu Maarja Songi, kes elab praegugi Räpinas. Alljärgnevalt püüame tema jutustuse põhjal anda pargi kujundamise kohta ülevaate. Park rajati nn.segastiilis. Lossi vahetus läheduses valitses korrapärane, kaugemal aga vaba looduspärane stiil.

Lossi läänepoolse seina ääres oli 3-5 m laiune ilupõõsastik, kus kasvasid sirelid, ebajasmiiidid, toompihlakad jt.

Lehtpuurühmadest eemal olid murus rühmiti siberi nuld ja mägimännid.

Lossi juurest läks tee jõe äärde, kus asus poolringikujuline umbes 400-500 m² suurune nn.pleekaed. Siin pleegitati päikese käes valgeid kangaid ja kuivatati pesu. Lossi ees olevast pargiosast oli pleekaed eraldatud ilupõõsaste ja mägimändidega. Lossi idapoolselt küljelt suundus tee läbi muruplatsi samuti jõe äärde. Murul kasvasid (ja kasvavad ka praegu) mitmesuguse kujuga elupuude aedvormid. Kera- ja koonusekujulised vormid on moodustunud ühest algtaimest, kusjuures osa oksid on maha vajunud ning juurdunud. Nii on puud ka mõnevõrra noorenenud.

Jõe äärde viiv tee lõppes puhkekohaga, mida jõepoolses küljes piiras kaarjalt ehitatud maakivist tugimüür. Kaare külgedelt laskusid trepid veepinnani, kus kasvasid siis ja kasvavad ka praegu valged vesiroosid. Kõik mittesoovitavad taimed niideti vee alt vikatiga maha, et veepind oleks avar ja puhas.

Hoonest loode pool oli murus veel üks puhkekoht, mille ümber oli istutatud kanada lodjapuid. Mainitud koht on pargis veel praegu tunda kanada lodjapuu tihniku ja kõrgema koha järgi.

Peatee, mis jagab pargi pikuti pooleks, suundub lossi juurest S – kujuliselt jõeäärse nn.”Sõpruse paviljoni” juurde. Paviljon ehitati 1890.a.paiku, väikesele künkale. Paviljoni ümber kasvavad nuld ja mitmesugused madalamad ilupõõsad nagu har.tuhkpuu, alpi kuslapuu, suur läätspuu, ebajasmiiidid, põõsasenelad ja pihlenelad. Paviljoni ees murus on suured rühmad maakive, millede

vahel kasvavad sõnajalad, metspiprad, kevadised kureläätsed, kopsurohi ja kitseenelas. Parki ümbritses ringtee, samuti läbisid parki mitmesugused looklevad teed, mis pargi kaugemas osas, looduslikus osas on säilinud tänaseni. Ringtee kulges enam-vähem paralleelselt jõega. Pleekiaist lõuna pool oli puukooli taga kartulimaa, kus kasvatati ka maapirni. Viimast kasvab veel praegugi pargis ja teda paljundatakse tehnikumi aias.

Üldse püüti pargis kasvatada selliseid ilupõõsaid ja -puid, millede marjad on söödavad. Nii kasvatati kukerpuid hekina, marju aga kasutati mahladeks ja keedisteks. Ka kasvavad sellest ajast viirpuud ja toompihlakad.

Mitmesuguseid välismaiseid ilupuude ja põõsaste liike on parki istutatud ja kogutud saja aasta jooksul. Palju liike on kasvanud siin ka looduslikult, mida võib järeldada sellest, et Räpina lähedal metsades kasvab hulgaliselt tammi, pihlakaid, pärnasid, toompihlakaid ja vahtraid. Hobukastanid külmusid aga 1939/40. a. pakase tagajärjel.

Paljud puuhiiglased on murdunud tormis, surnud vanadusse või hävinenud kahjurite rüüste tagajärjel ning langenud isegi hoolimatuse ohvriks. Paljud on siia asemele kasvanud isekülvi teel.

Räpina pargi korrastamine algas intensiivsemalt **1936.a.** Tolleaegse koolijuhataja E.Lambi töö tulemusena kujundati parki uued teed. Loss ehitati osaliselt ümber koolimajaks. Rajati arboreetrumid ning istutati hulk ilupuu- ja põõsaliike. Mitmeid liike telliti ka Saksamaalt. Väljastpoolt tellitud puudest elasid 1939/40.a. talve pakase üle ning kasvavad veel praegu püramiid-hõbehaab, püramiidpappel jt.

Enne 1939/40.a. talve kasvas Räpina pargis 276 mitmesugust liiki. Pärast talvekahjustust langes see arv 126 liigile. Külma läbi hävinesid valge ehk euroopa nulg, pöökpõõ, karpiinus, mägivaher, ebaakaatsia, tuhkpihlakas, mitmed elupuu aedvormid, poolküpress (*Chamae cyparis*), pärsia sirel (*Syringa persica*) ja paljud teised.

Pärast Suurt Isamaasõda hakkasid tehnikumi noored mitõdurinlased pargi eest hoolitsema. Telliti seemneid vennasvabariikidest, kasvatati neist taimed, mis istutati pargi täienduseks. 1958. ja 1959.a. kevadel täiendati parki umbes 70 liigiga, mis toodi Järveljalt ja Luualt.

Et Räpina pargi hooldajaks on pikemat aega olnud Aiandustehnikum, siis on seda hooldatud mõnevõrra paremini kui teisi parke.

Praegu pargis kasvavatest haruldasematest puudest ja põõsastest võiks märkida punast tamme, amuuri korgipuud, paberikaske (*Betula verrucosa var.paperifera*), leinakaske, halli päklikpuud, hõbevahtrat, tatari vahtrat, sahhalini nulgu, põõsasamorfat, ebatsuugat, püramiid-hõbehaaba, halli mändi (*Pinus banksiana*), korkpõldvahtrat (*Acer cernpestre var.suberosa*), sõstart (*Ribes foridae*), jugapuud, kadakat (*Juniperus chinensis var.Pfitzeriana*), nutka vaarikat (*Rubus nutkanus*) jt.

Ka rohhtaimedest esineb pargis mõndagi huvitavat. Ehistaimedest kasvavad pargis liilia, lõokannus, kopsurohi, kevadine kurelääts, harilik maavits, lõhnav varjulill, mets-lõosilm jt.

Metsikult kasvavad pargis habenek, kirikakar, siberi siniliilia, lumikelluke, kitseenelas ja igihali.

Pargi faunagi on küllalt mitmekesine. Rohkesti on siin siile, suveõhtutel sahistavad põõsastes sageli karihiired ning nahkhiired keerlevad õhus. Ka oravaid on mõnel aastal rohkesti. Aeg-ajalt on nähtud tuhkruid, nirke ja isegi saarmast.

Räägitakse ka ondatrate olemasolust Võhandus (üks isend oli jäänud kolme aasta eest paberivabriku turbiini rataste vahele). 1948.a. suve ühe soojal vaikselt õhtul läbis üks mäger pargi, külastas kompostihunnikuid ning kadus siis hoonete suunas. Mõne aasta eest oli põder sattunud parki ning sealt traatvõrguga piiratud viljapuuaeda. Siin ta elas paar päeva ja näitas oma uhkeid sarvi ümbruskonna rahvale, kuni arvas heaks üle aia hüpata ja metsa kaduda.

Aastaid tagasi, kui tehnikumile kuuluvas tööstuses töödeldi kalu ja kalajäätmed paigutati kompostihunnikusse, liikus tehnikumi ümbruses õhtuti ja öösiti ka rebaseid. Jäneseid on hulgaliselt, neid meelitab pargi läheduses suur viljapuuaed ja puukool.

Kevadel kõlab pargis tore lindude koor, mille sekka lõikub hakkide kisa. Kunagi oli pargis 169 künnivarese pesa. Harva lendab pargist läbi mõni mõtus ja teder. Kodukakud pesitsevad puuõõnsustes ja huikavad ning häälitsevad tumedatel soojadel suveöödel.

Räpina park on eriti ilus kevadel oma paljude roheliste värvitoonidega. Suveõhtutel täidab õhku sirelite, ebajasmiinide, kuldsõstra ja lillede lõhn.

Sügisel on siin kollaseid, oranze, punaseid, lillakaid ja mitmesuguseid rohelisi toone. Teedel sahisevad lehed. Võib leida veel hiliseid seeni.

ENSV Põllumajandusministeeriumi kaasabil valmis 1958.a. Räpina pargi restaureerimisplaan. Selle plaani realiseerimine on juba alanud. Parki rajati (idapoolne osa) rosaarium mitmesuguste roosisortide rühmadega. On ette nähtud ka roniroosid kaarväravate ja sõrestikkudega. Rajatakse juurde uusi hekke, iluõõsastikke, püsilillede rühmi jne. Puhkekoht püsilillede ja kiviktaimlaga on juba rajatud. Ehitati ümber paviljon. Taastati paadisild koos jõeale laskuvate treppide ja maakivist tugimüüri.

Parki seatakse elektrivalgustus. Pargi kaugemast, looduslikust osast kõrvaldatakse vähemväärtuslik võsa ning asendatakse hinnalisemate puude ja põõsastega, püüdes rohkem kinni pidada puude ja põõsaste istutamisel botaanilist meetodit. Viimane võimaldab parki paremini kasutada iluaiandusliku õppebaasina.

Räpina ilus maaliline park on uhkuseks, mida näidatakse igale sissesõitnud külalisele. Kõik Räpinast läbisõitvad ekskursioonid külastavad ka Aiandustehnikumi ja selle parki. Ehkki pargis kasvab palju mitmesuguseid liike, ei kannata selle läbi üldine kujundus.

*See artikkel on esitatud muutmatul kujul, nii nagu see ilmus aastal 1963 ajakirjas "Eesti Loodus".
(Virge Mastik)*